

Egy álom gyökerei

Paloma Varga Weisz kiállítása

Castello di Rivoli, Torinó, 2016. I. 10-ig

TÖRÖK JUDITH

Paloma Varga Weisz szürreális figurái történeteket mesélnek. Mesét a családról és az identitáskeresésről. Néha nyugtalanító, többnyire kontemplatív, az álom és való határán mozgó egyéni világában sok a pszichoanalitikus utalás. Gyakran választ régi technikai megoldásokat, így színezett fafaragást és kerámiát. Torinói kiállítása alkalmából beszélgettünk.

PALOMA VARGA WEISZ: Apám, Varga Ferenc, magyar volt és művész. 1906-ban született, én pedig 1966-ban, tehát születésemkor már 60 éves volt. Szóval szüleim között nagy volt a korkülönbség. Apám Magyarországról érkezett Párizsba a 20-as évek elején, hogy művészetet tanuljon. A Monde karikaturistájaként dolgozott, és ezért, de inkább zsidó származása miatt, amikor a nácik Párizsba értek, el kellett hagynia a várost, és Lyonon keresztül Dél-Franciaországba költözött, ott folytatta művészi pályafutását. A francia Riviérán barátságot kötött Picassóval, Jean Cocteau-val, Matisse-szal és Prévert-rel, a kor főszereplőivel. Kiadtak egy könyvet is Jean Cocteau-val közösen, amelyet Cocteau írt, és ő

PALOMA VARGA WEISZ:

Harci kutya, 2002, hársfa, faforgács, 65x20x16 cm

PALOMA VARGA WEISZ:

Az erdő asszonya, 2001, hársfa, vörösfenyő, a nagyobbik alak: kb. 180 cm, a kisebbik alakok: kb. 50 cm, fáröngök: kb. 400 cm

illusztrált nyomataival és festményeivel. Majd absztrakt festő lett, és az 50-es évek elején találkozott anyámmal, így került később Németországba. Meghatározó lépés volt egy ilyen közegből egy kis német faluba költözni, egy bortermelő vidékre, ahol igencsak magányos volt és elszigetelt. Közönsége hirtelen a három időközben megszületett gyerekére redukálódott, és a karrierje

persze kettétört. De azért folytatta a munkát. Festészete egyre organikusabbá vált, szőrszálakat és bizarr textúrákat vitt a felületre. Gyermekként ezek a képek vettek körül, és persze, mint minden gyerek, én is próbáltam megkeresni bennük a valóságot, egy felismerhető arcot vagy állatot. Hiába. Az én kis posztereim ezek között az óriások között bújtak meg, mert nem lehetett azokat mozdítani, hiszen a papának az otthonunk volt az egyetlen kiállítási lehetősége.

És az édesanyja?

P. V. W.: Amikor anyám beteg lett, éreztem, hogy rövidesen meg fog halni. A halált éreztem a levegőben, mint amikor az apám halt meg, és ott gubbasztottam mellette, napokon, órákon át. Ültem az ágya mellett, és rajzoltam az arcát, ahogyan haldokolt. Akkor én mindössze 23 éves voltam. 2011-ben, amikor anyám élete a végéhez közeledett, megkérdeztem, hajlandó lenne-e modellt feküdni saját haldokló szobrához. A családjában mindig is divott a fekete humor, ő azonnal beleegyezett. Mire a mű 2012-ben Londonban kiállításra került, anyám valóban meghalt. Elkészítettem apám halotti maszkját is, emlékezetből, hogy azt a gyászt is kiadjam magamból.

Hogy emlékszik vissza a tanulmányaira?

P. V. W.: A művészi státusz természetes volt számomra, hiszen picit koromtól kezdve kis kiállításokat rendeztünk otthon a festményeinkből és a rajzainkból, és a munkáimat rendszeresen elküldtem a szüleimnek.

Felmerült, hogy színész legyek, hiszen drámai tagozatra jártam, és az iskolában nem is igen rajzoltam. Valaki mégis azt javasolta, hogy művészeti iskolába jelentkezsek.

Így lettem apám növendéke egy évig. Ő lett a modellem, csak órákon koncentráltam, az arcára, a személyiségére, egész nap őt rajzoltam, és ezt vittem a felvételire. Nem vettek fel. Egy barátom ekkor javasolt egy kis bajor iskolát, ahol megtaníthatnának a faragásra. Rögtön beiratkoztam. Mindössze 15 diák volt ott, az Alpok között, Garmisch-Partenkirchenben. Nagyon szigorú tanítás folyt, és én teljesen beleszerettem ebbe az anyagba. A düsseldorfi művészeti akadémián mindez kissé elavultnak tűnt.

Amikor a düsseldorfi akadémiára kerültem, teljesen összezavarodtam. Zavart a sok féltékenység, a versengés, az évszázó kiállítások és az adáz harc a megvalósulásért. Akkoriban Düsseldorfban még osztályok voltak, a világ minden tájáról érkező jól ismert művészekre, azaz a tanárainkra 20-40 diák jutott fejenként. A nagy zűrzavarban elmentem Gerhard Merzhez, aki a 80-as évek híres és erős konceptuális művésze volt. Az ellenpólusom. Mellette, ellene nőtem fel, mintha az apám lett volna, akivel szembeszegültem.

PALOMA VARGA WEISZ:

Kis hordó,
fahordó, hársfa,
190x140x183 cm

PALOMA VARGA WEISZ:

Az erdő asszonya (részlet), 2001,
hársfa, vörösfenyő, a nagyobbik
alak: kb. 180 cm, a kisebbik: kb. 50
cm, farönkök: kb. 400 cm

Nagyon hasznos volt, de az akadémia kikészített. Az élet utána kezdődik, amikor meg kell állnod a saját lábodon, és azon kezdesz töprengeni, hogy mit is akarsz mondani.

Milyen anyagokkal dolgozik a legszívesebben?

PALOMA VARGA WEISZ:

Apa fiatal képmása, 2011, mázas kerámia, 52x40x35 cm

P. V. W.: A hársfa számomra a klasszikus faragott fa, különösen a középkorban használták gyakran. Nem kemény, viszonylag semleges anyag, szép a színe és síma a felülete. A faragás olyan intenzív folyamat, hogy nem is gondolok arra, mi lesz belőle, csak hagyom, hogy felszínre jusson.

Kik azok a szőnyegemberek?

P. V. W.: Egyszer láttam Folkestone omladozó állomását, ahová a vonatok a franciaországi Calais-ból érkeztek és mentek tovább Londonba. Az állomás hangulata mély hatással volt rám, hiszen régebben a katonák, tehát a háború is itt haladt át. Most pedig látom a sok embert összezsúfolódva a calais-i menekült-táborokban, akik Angliába igyekeznek. Arra gondoltam, hogy ezek a barakkokba zsúfolt emberek ugyanazt az utat járják, mint egykor az Orient Expressz csempészei Isztambul, Bécs, Párizs, London között, csak most Afganisztán és Pakisztán felől. Így születtek a mene-

PALOMA VARGA WEISZ:

Anyá, 2011, mázas kerámia, 29,6x184x77,5 cm

PALOMA VARGA WEISZ:

Janus, 2010, hársfa

kültek portréi, köztük apámé, hiszen ő is egyre a helyét kereste, akár egy hajléktalan, a világban. Ezt a csoportot bronzba öntöttem, mintha a fejek valamiféle kunyhóból bújnának elő, s a kalyiba egy hatalmas keleti szőnyegen áll. A keleti szőnyeg a mesék repülő szőnyege volna, amelyik nem torpan meg a határok láttán, ami, természetesen lehetetlen. Azért raktam oda a nehéz bronzfigurákat, hogy ne tudjon elrepülni.

Gyakran használ talált tárgyakat a múltból, például a hordót...

P. V. W.: Borvidéken nőttem fel. A hordók a bor és a szüret jelképei. Ma acéltartályok vannak, ezért a régi szép fahordók már lassan csak emlékeinkben élnek. Én azonban erős kapcsolatban maradtam a régi technikákkal, az egyre inkább eltűnően lévő kézművességgel. Így született az ötlet, hogy a hordót akár egy bőröndként vagy szekrényként jelenítsem meg. Valamilyen intim dologként, mint a klozett, amiben egy olyan perzsabunda lóg, mint a mamámé, ami ott porosodott a szekrényemben éveken át, mert akkoriban Németországban – és gondolom másutt is – ez egy megkülönböztető társadalmi jelkép volt. Amit, bármilyen divatjamúlt volt is, illendő volt a gyerekekre hagyni, mint valami értékes dolgot. A perzsabunda hordozza az 50-es, 60-as évek illatát. Így hát fogtam a fekete perzsát, fogastra akasztottam, és megmintáztam anyám kezét és lábát, ahogy előbújnak belőle.

Kiket ábrázol a Kóborlók című műben?

P. V. W.: A gyökereimet szeretném leírni. Látom őket Magyarországról elindulni, aztán elcsavarogni hazátlanul. Ha a szülő nem érzi otthon magát ott, ahol él, akkor te is ezzel a rossz érzéssel serdülsz fel, benne van a génjeidben, hogy valaki nem volt jól a bőrén melletted. Sőt gyakran mondta, hogy ha majd felnőtünk, nekünk is el kell innen mennünk. Talán a múltja miatt, hogy zsidó volt, amiről nem akart beszélni, mert attól félt, hogy egyszer vissza-

térnek a veszélyek. De nem akart minket beavatni ebbe a félelembe. Így nőttem fel, titkok között. Ez a „koktél” okozza azt a kellemetlen érzést, hogy Németországban élek anélkül, hogy bármilyen nemzeti identitással, hovatartozással bírnék.

A kétféjű asszony esésben (*Fallende Frau Doppelköpfig*, 2004) az egyik legmeggrázóbb alkotása, egyfajta Janus. Nem világos, hogy éppen esésről vagy netán felemelkedésről van-e szó, hogy a test a függés átmeneti állapotában, a halál torkában vagy épp a születés pillanatában van-e. Itt is a metamorfózis, az átalakulás a téma. És **Az erdő asszonya?**

P. V. W.: A 2001-es mű ihletője Otto Modersohn, a worpswedei kolónia egyik alapítója volt, és a szerelem buktatóival foglalkozik. Modersohn, aki szerelmes volt Paula Becker expresszionista festőnőbe (későbbi feleségébe), önmagát picit manóként, annak térdén ülve ábrázolja. Hozzátettem egy harmadik alakot is a jelenethez, aki egy másik fatörzsön áll. A két picit, bibircsókos emberkével ellentétben az asszonyfigura szellemként zárkózik magába, arca maszk, csak feje és kezei nőnek elő a valódi ruha redőiből. Nyugtalanító, metafizikus-szürreális próbababára emlékeztető jelenség.

A legfontosabb európai gyűjtemények anyagából összeállított **Egy álom gyökerei** (*Root of a Dream*) című kiállítás gazdag válogatást kínál fiatalkori és újabb műveiből.

P. V. W.: A kiállítás címe idézet Paul Celan verseskötetéből, amit azért választottam a kiállítás címéül, mert örök harcban állok az emlékek elásott, mégis újra felszínre törő halmazával. A bukovinai Celan, a háború utáni időszak egyik legfontosabb német nyelvű költője, zsidó sorsa elől menekülve egykor Franciaország és Németország között bujdosott. Ő testesíti meg annak a vándorló intellektüelnek a típusát, aki hiába keres hazát és nyugalmas otthont, ahol megszabadulhatna a háború okozta fájdalmak és a borzalmak emlékeitől.

A kiállításon szerepel egy némafilm *Két művész*, 1986 címmel, amely az édesapámat idézi fel. A sorozatot a *Fekvő ember* című 2014-es mű zárja le. Létezési állapota az összetört, kiszolgáltatott és hontalan, exodusra kényszerült ember valósága.

PALOMA VARGA WEISZ:
Kétféjű asszony esésben, 2004,
vegyes technika

